

planRadix.nl

april 2024

Dit is de PDF-versie van een powerpointspreekbeurt uit april 2024. De dia's met plaatjes volgens steeds ná de dia met toelichtende tekst. Als u een groot scherm heeft, kunt u via het menu *Beeld/paginaweergave/weergave van twee pagina's* ook beide pagina's, en daarmee tekst en plaatjes, tegelijk zien.

Paul van der Lee, info@planradix.nl, www.planradix.nl

1.

Plan Radix. Waar gaat dat over? Dat gaat over het kunstzinnig landschapsonderzoek dat ik sinds 2010 uitvoer in mijn fantasiefunctie van zelfbenoemd en onbezoldigd projectleider. Het gaat dus over landschap. Om preciezer te zijn: over de menselijke positie in het landschap. En dus over onze relatie met de natuur. Maar voordat jullie een doortimmerde uiteenzetting verwachten vol onbespoten enthousiasme over alles wat groeit, bloeit en altijd weer boeit, eerst een waarschuwing

Plan Radix betreft, zoals gezegd, kúnstzinnige landschapsonderzoek.

Ik weet dat dat een teleurstellende mededeling kan zijn. Want kunst is vaak warrig, onnavolgbaar associatief en niet zelden eigenlijk gewoon onbegrijpelijk. Zo ook mijn verhaal.

En daar wordt niet iedereen vrolijk van.

Gelukkig is het is niet nodig alles te begrijpen, want dat doe ikzelf ook niet. En het is ook niet nodig om alles te waarderen, of van een mening te voorzien.

Ik zou zeggen: zie deze peesentatie vooral als een meditatieve oefening, waarbij jullie recreatief naar een flinke hoeveelheid plaatjes kunnen kijken, terwijl op de achtergrond mijn geleuter als een lente-bergbeekje kalmerend en verder ongevaarlijk voortkabbelt.

Snurken mag, mits gedempt.

Wat hangt jullie boven het hoofd?

Zo'n 50 dia's met:

1. Waar en waarom
2. Woekerend beeldmateriaal
3. Wat gecijfer
5. Wonderbaarlijke film(pjes)!

5.

Goed. Graag wil ik beginnen op ijl niveau. Namelijk met een overzicht vanaf 550 kilometer hoogte.

Want, hoewel het kerngebied van Plan Radix klein is, is de landschappelijke context groot. Eigenlijk nog veel groter. Maar we moeten érgens beginnen.

Om te beginnen zien we hier het huidige Nederland en omgeving, met de belangrijkste waterlopen. In het rode cirkeltje: het Radixgebied.

Niet alleen hebben al deze rivieren altijd al grote invloed gehad op de praktische levens van mens en dier, maar ook is dit een plaatje waarvan ikzelf vind dat het mooi genoemd mag worden. Waarmee we al gelijk zien dat zelfs van grote hoogte de structuur van het landschap esthetische waarde heeft.

En die is hier al gelijk aan Plan Radix te danken, want ik heb in Google Earth urenlang die rivieren met blauwe streepjes in zitten kleuren. Zie hier dus een eerste kleine proeve van kunstzinnig landschapsonderzoek.

Want wat zien we hier:

* de Eider; de grens tussen Scandinavië en Duitsland, waarvandaan eeuwen lang volkeren naar het zuiden opdrongen, zoals de Saksen, van wie hier de weinige sporen vooral nog hoorbaar zijn; in de streektaal van het Nedersaksisch.

* Dan de Elbe, Wezer en Eems: die het gebied ten noordoosten van ons grofweg compartimenteerden, voor prehistorische volkeren, maar ook voor de Romeinen, die rond het jaar 0 hun stinkende best hebben gedaan dit hele gebied te bezetten als tegenwicht tegen die afzakkende noorderlingen. Maar tevergeefs. Onder andere dankzij het verzet van de stoere Germaan Herman – Herman the German, zoals de Amerikanen hem noemen. Wat een bijzonder stukje geschiedenis is, waar ik nu helaas verder niet op in kan gaan. En wat eigenlijk een keer een aparte Probusspreekbeurt verdient.

Overigens lukte het de Christenen – in het kielzog van Karel de Grote – een kleine 800 jaar later wél. Ook dat is een boeiend verhaal voor een andere keer.

* Onderaan rechts raakt de Eems bijna aan de Lippe. De kom die ze vormen, tekent grofweg de Westfaalse Bocht af. Naar mijn bescheiden mening zouden beide rivieren een veel logischer oostgrens van de Nederlanden zijn dan de huidige. Plan Radix is dus vóór een fikse grenscorrectie ten koste van Duitsland. Iets dat meer draagvlak verdient.

* Dan zien we van boven naar beneden de Overijsselse Vecht, met links de Dinkel. Dan op een rijtje: de Schipbeek met Buurser Aa, Berkel, Grote beek, Slinge met Bielheimerbeek en Oude IJssel met Aa-strang. Ieder heeft een historisch oord in zijn oksel: Deventer, Zutphen, Bronkhorst, Doesburg, Doetinchem en Ulft. Nu stroomt al dat water via de IJssel naar het IJsselmeer. Maar vroeger – tot in de 6^e eeuw na Christus, dus nog niet zo heel lang geleden - stroomden de Berkel en Oude-IJssel de andere kant op:

* naar de grote Rijn-Maasdelta, die ons land zo bepaalt;

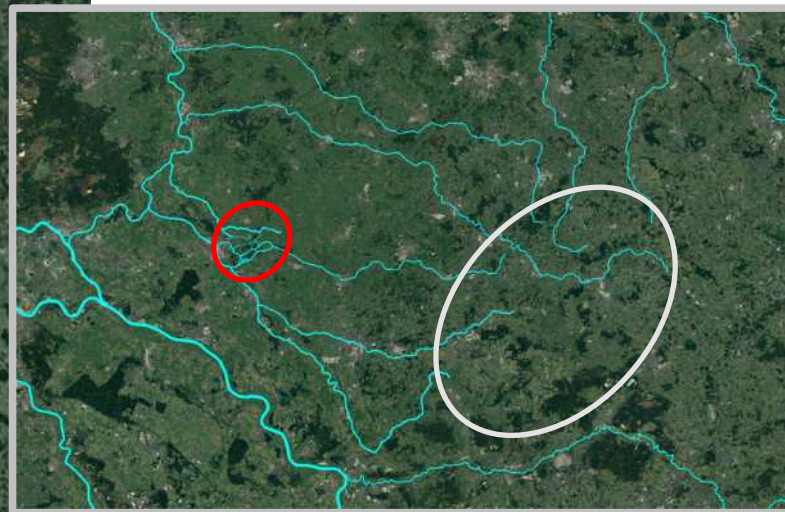
* met als sluitstuk de Schelde.

Zie daar de waterige context van Plan Radix. En water staat, zoals jullie weten, voor leven en geboorte.

Op het detailkaartje zien we nog even als bijzonderheid de bron van al het water in onze directe omgeving. Tussen Winterswijk en Münster, centraal in de Westfaalse Bocht, liggen de Baumbergen waaruit – als uit een soort lekke kruik - binnen een straal van slechts 15 kilometer alle grotere streekrivieren ontspringen. De bron van de Oude IJssel ligt weliswaar een klein stukje verderop, maar hoort er ook gewoon bij.

Al die rivieren zijn dus kinderen van de grote moeder Baumbergen.

Handwritten scribble or signature.

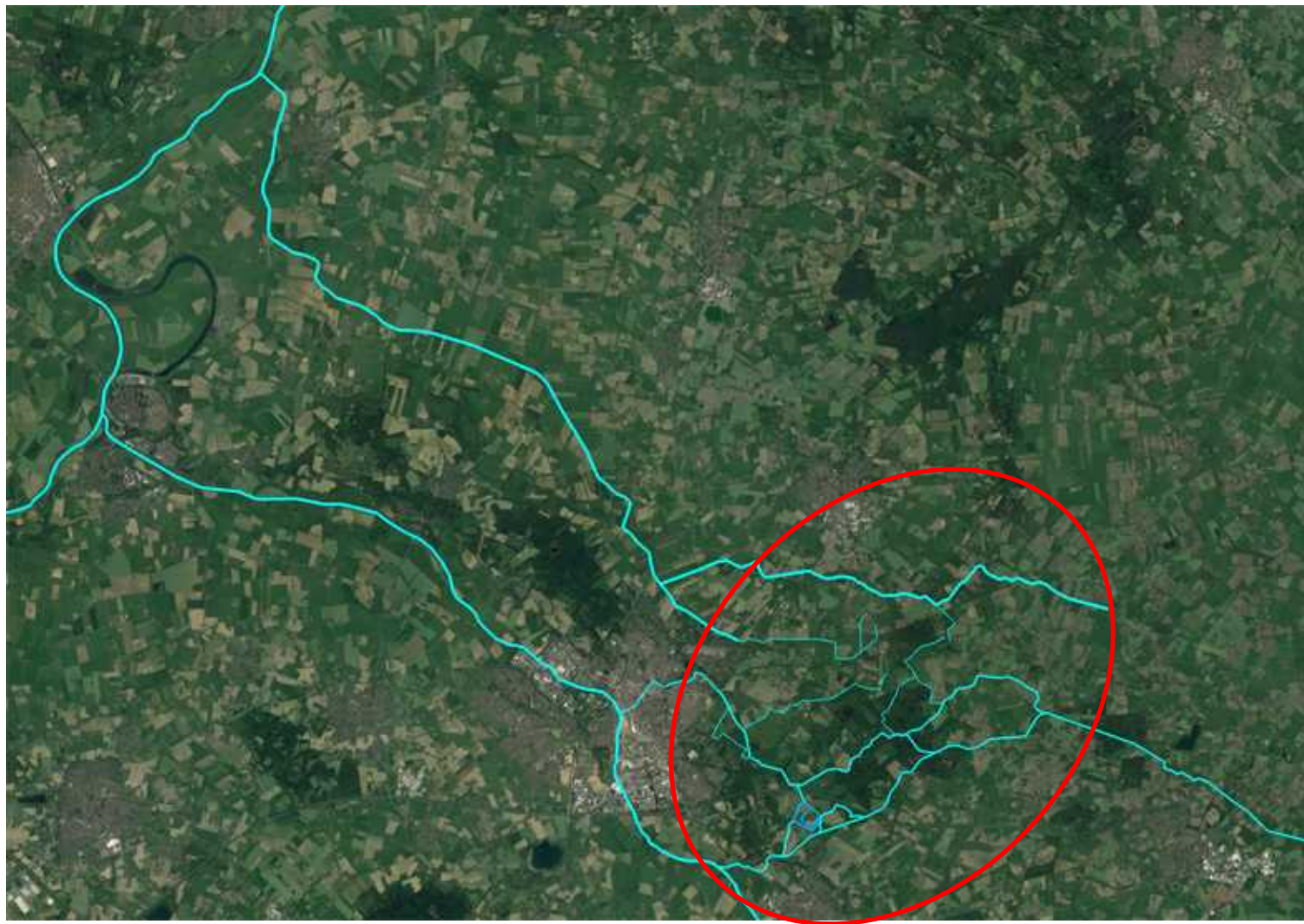

7.

Zoomen we nog iets verder in, dan zien we de ware ruggengraat van Plan Radix: de Heidenhoekse Vloed – bovenaan in de rode ellips - startend onder Halle en mondend in de Grote Beek, waarvan de oorsprong naast buurtschap IJzevoorde ligt en die uiteindelijk bij Bronkhorst in de IJssel stroomt. Daaronder de Slinge, die zich splitst in de Bielheimerbeek langs Gaanderen – en de Beneden Slinge (ook wel Doetinchemse Slinge of Meulenbeke genoemd). Die loopt door landgoed de Slangenburg en de Zumpe, langs het Graafschap Stadion, door de hele stad heen (deels ondergronds), en mondt uiteindelijk bij de Walmolen in de Oude IJssel uit.

Zie hier de vormende kracht van het stromende water. Deze kaartjes zijn alvast even een rituele uiting van mij als nederige dienaar van de natuur, hopende op genade als de Huet weer eens onder dreigt te lopen en ik ooit misschien wel snorkelend naar de Albert Heijn moet zien te komen.

Handwritten signature or scribble at the top center of the page.

9.

Maar we zoomen nog verder in.

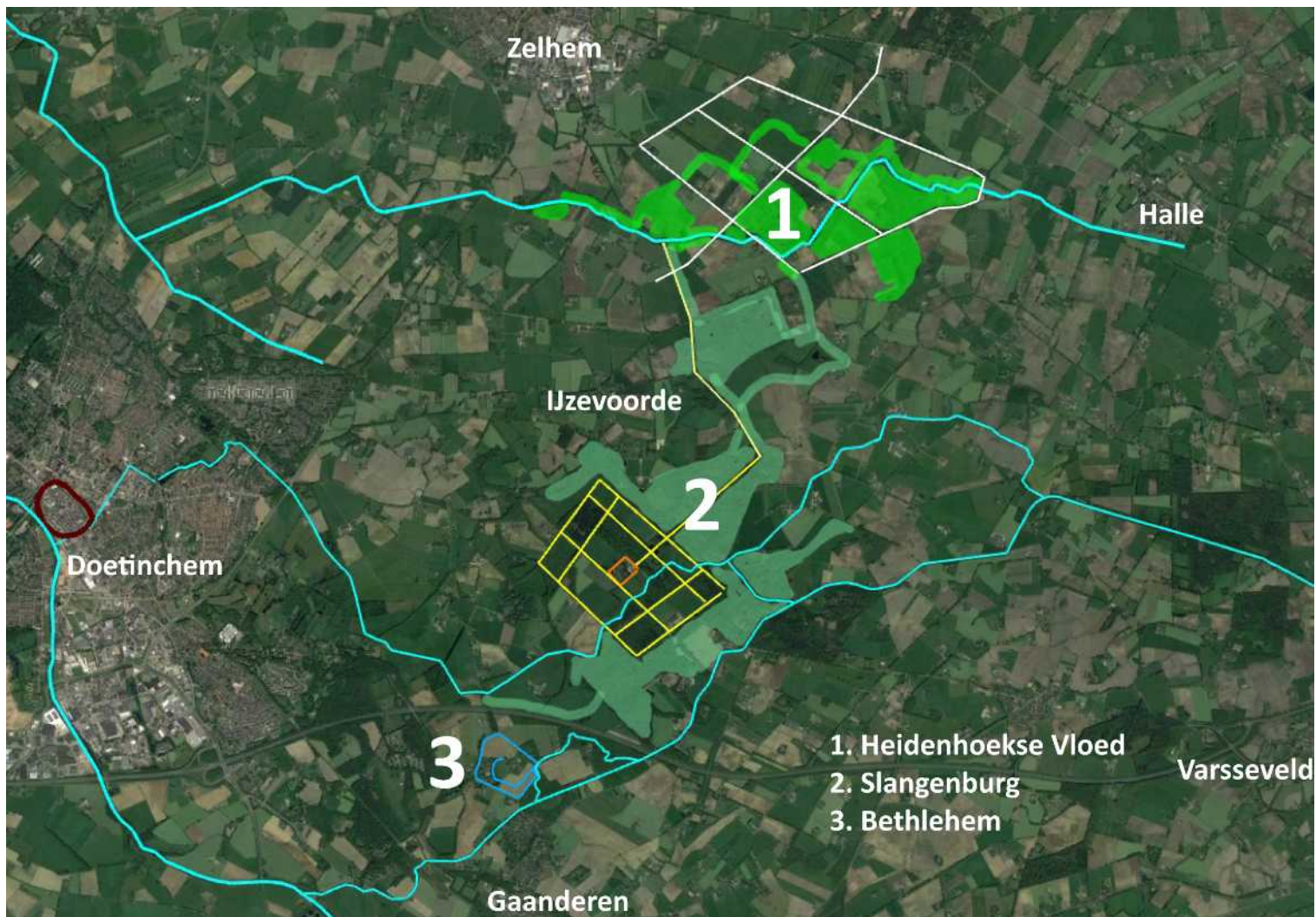
De onderzoeksrapportages die ik voor Plan Radix schreef, kwamen tot nu toe vooral uit deze drie gebieden.

1. lichtgroen: Nieuwe Natuur uit de 21^e eeuw met een dijkenselsel uit de vroege 19^e eeuw.

2. donkergroen: houtvesterij Slangenburg met zijn lanenselsel uit de late 17^e eeuw.

3. donkerblauw: de waterwerken rond klooster Bethlehem uit de late 12^e en 13^e eeuw.

Let op de vormrijm en de schaalvergroting. Ieder in hun tijd hypermoderne vormgeving van het landschap op grote schaal.

11.

Dit – tot slot van de overzichten – is het Radixgebied nu, vanuit een drone. Ik denk op zo'n 50 meter hoogte. We vliegen hier binnen de driehoek Doetinchem, Zelhem en Halle. We kijken naar het zuiden, dus andersom dan we gewend zijn op kaarten. Daar ligt het dan zoals het nu is.

Maar – *spoiler-alert!* zoals dat tegenwoordig heet – van Plan Radix is er ter plekke niets te zien. Tenminste, als je er verder niets van tussen de oren hebt. Want het is er alleen een gerucht, een concept, op zijn best een kleine mythe.

13.

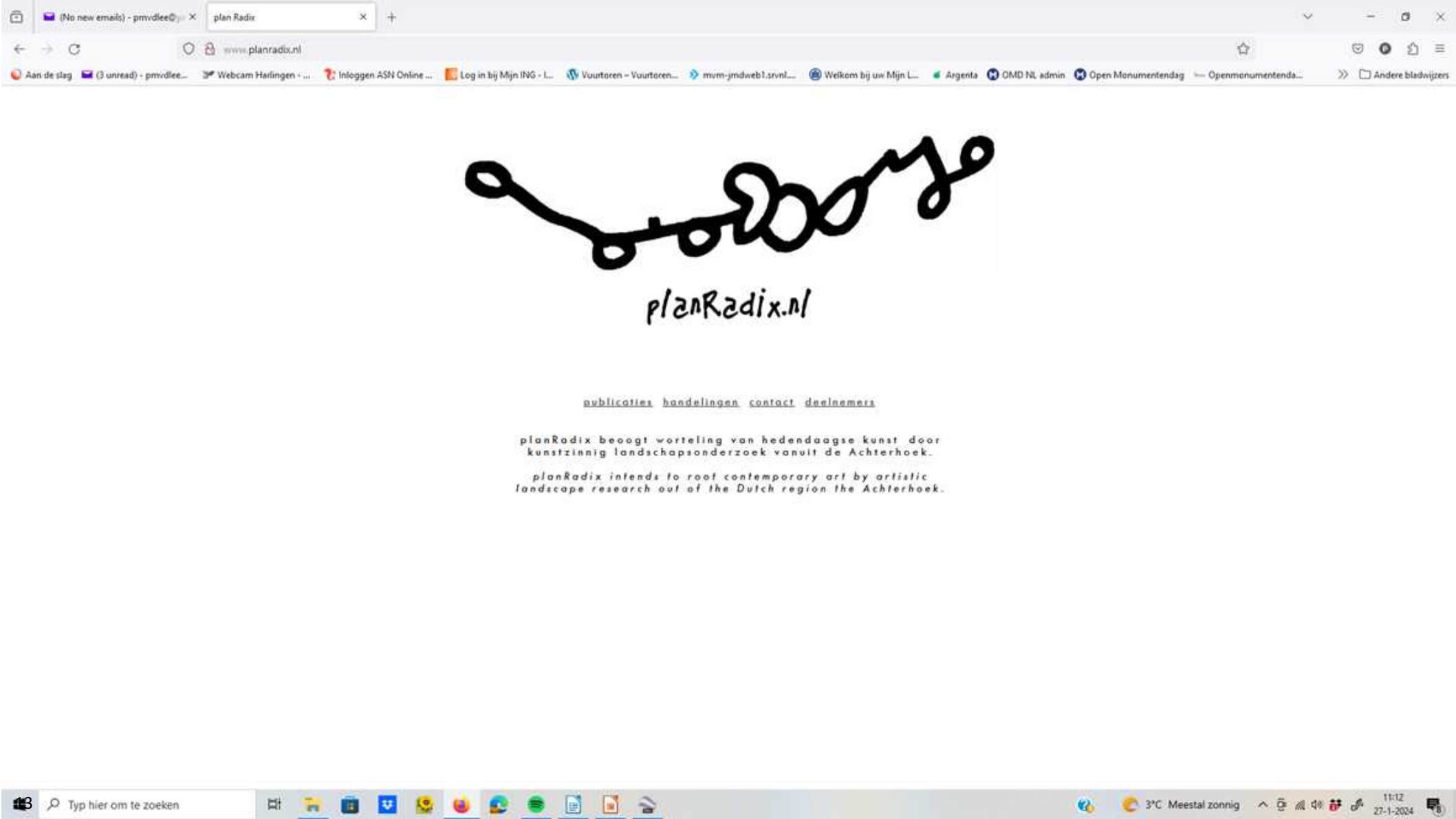
Om die mythische laag van het gebied te zien, moeten we dus niet per plekke zijn, in de werkelijkheid te velde vol blubber en kreupelhout. Maar eerst en vooral in de etherische sferen van het internet; op de website **planradix.nl**.

En daar zien jullie al gelijk de huiveringwekkende volzin die hapklaar duidelijk wil maken wat de peilloos arrogante bedoeling is.

Er staat namelijk: Plan Radix beoogt worteling - van hedendaagse kunst - door kunstzinnig landschapsonderzoek - vanuit de Achterhoek.

Jazeker! Hier wordt duidelijk een héle flinke broek aangetrokken!

Die ik nederig zal proberen op te houden.

15.

Het begint met: Plan Radix beoogt worteling.

Radix is latijn voor 'wortel'.

Iets is geworteld als het vanuit een dieper – meestal ondergronds - deel gevoed wordt.

Een eikel bijvoorbeeld, valt op de grond, scheurt langzaam open en groeit met zijn worteltjes de grond in. Zodat de aarde hem daar kan gaan voeden. Op die plek vestigt zich de eik voorgoed. Hij gaat nooit meer aan de wandel om eens elders te gaan kijken. Hij zal zijn leven lang, aan die plek gewijd, naar de hemel streven: vanuit de donkere aarde naar het licht.

Voor Plan Radix is dit basale proces de centrale metafoor.

Want – jullie hebben dit inmiddels vaak ervaren - ook ik ben een eikel. Ik zou zelfs durven beweren dat de hele mensheid één unieke verzameling eikels is. Want wij zijn óngewortelde eikels.

Maar niet allemaal in dezelfde mate.

Sommigen van jullie zullen in deze streek geboren zijn. En wonen misschien zelfs nog in het geboortehuis. Waarmee je niet echt letterlijk, maar wel figuurlijk hier geworteld bent.

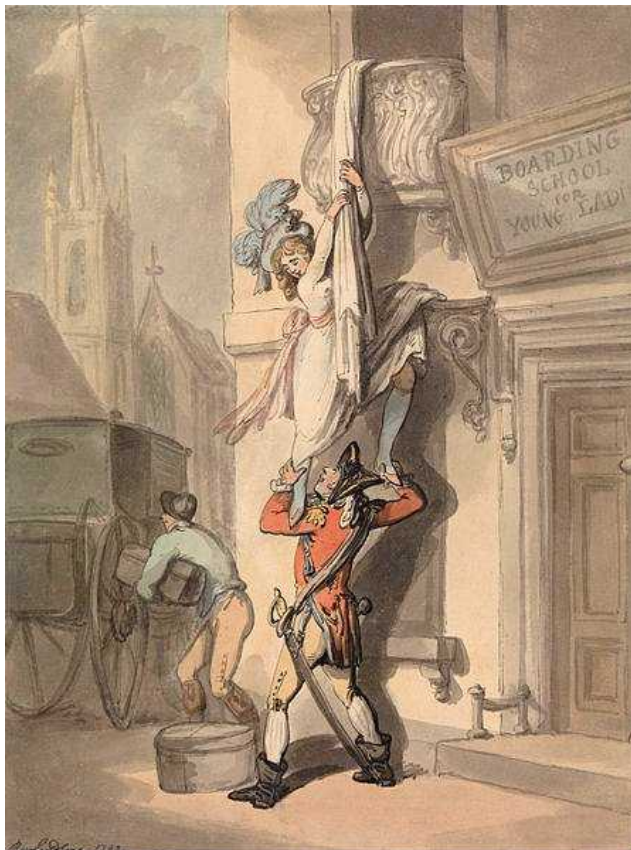
17.

Ik las laatst dat de achterachterachter – enz. kleinzoon van de beroemde Florentijnse dichter Dante Alighieri had geweigerd dat de gemeente een herdenkingsplaat op zijn huis schroefde ter nagedachtenis van zijn beroemde voorouder. Want deze kleinzoon heeft nog steeds de pest in dat diezelfde gemeente zijn oer-opa in 1302 heeft verbannen. Die man woont dus na ruim 720 jaar nog steeds in hetzelfde huis met gevoelens die gevoed worden door honderden jaren oude ergernis. Dát mogen we gerust behoorlijk geestelijk geworteld noemen.

19.

Voor mij geldt dat niet; ik woon nu in mijn 20^e huis. Wel alweer ruim 22 jaar. Maar tot het begin van dit millennium heb ik mij dus te pletter verhuisd. Toen in de jaren 2005-2008 eerst mijn kleine broer – met wie ik een bedrijfje had – op z'n 46e al doodging; mijn vrouw een vreemde druif leuker bleek te vinden dan de haar reeds bekende eikel (hier neemt zij de vlucht) en mijn nieuwe baan werd wegbezuinigd, had ik dan ook mijn antwoordje klaar: verhuizen maar! Weg uit Doetinchem, weg uit de Achterhoek; gewoonweg wég!

21.

Maar waarheen? Dichter Gerrit Kouwenaar heeft immers gezegd: “Er is geen elders waar het anders is.” Maar in dezelfde bundel staat ook: “Er is áltijd een elders waar het anders is!” Dus, Kouwenaar – leuk! – maar wat is het nou?!

Om daar rustig over na te denken en ook om de pest van die jaren uit mijn lijf te lopen, sloeg ik aan het wandelen. Eigenlijk niet echt mijn ding, maar nood breekt wet.

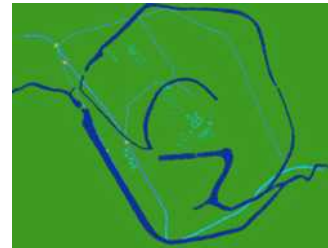
Al dwalend betrapte ik mij erop dat ik steeds vaker naar een toen net nieuw aangelegde wandelroute ging. Het zogenoemde Boelekeerlspad langs de Heidenhoekse Vloed tussen landgoed de Slangenburg en Zelhem. Jullie hebben het net op de kaart zien liggen.

23.

Vlabbij dat gebied ligt een vijfspromg: de kruising van de Jolinkdijk met twee oude zandwegen; de Brunsveld- en Garvelinkweg. En die vijfspromg is een magische plek, want het is in feite een tijdruimtemachine. Als je daar om je as draait zie je om je heen de wording van het landschap in meerdere historische stadia duidelijk liggen, waarvan ik er een paar al even noemde.

- De kleine glooiingen (links boven) zijn deels nog het werk van de laatste ijstijd.
- Vlabbij heeft een nomade 10.000 jaar geleden zijn stenen mesje verloren, dat recent in het veld gevonden werd.
- Het boerenland op de hogere delen is er de laatste 3000 jaar moeizaam veroverd op de moerassen en schrale bodem.
- Twee stukken grond daar – Brunsveld en Haankheide - waren sinds mensenheugenis van de graven van Hamaland en de Stift Hoch Elten. En al in de 13^e eeuw in beheer bij de monniken van het roemruchte klooster Bethlehem bij Gaanderen. (Overigens allang verdwenen en niet te verwarren met de huidige, elders gelegen Willibrordusabdij.)
- De zoom van het bos die je er ziet, hoort bij landgoed Slangenburg, grotendeels aangelegd door de sikkeneurige generaal Van Baer, die samen met Willen III in de 17^e eeuw nog gevochten heeft tegen de Franse Zonnekoning.
- Het dijkensstelsel waarop je daar staat is ontworpen ten behoeve van de grondbelasting van Keizer Napoleon ergens na 1811.
- De huidige boerderijen binnen die dijken kwamen er pas na 1900; na de uitvinding van de kunstmest.
- En achter je, waar de zandweg de Vloed kruist, is dat boerenland na 100 jaar alweer opgegeven. Sinds 2002 ligt er Nieuwe Natuur volgens model Kamsalamander.
- En dát is sinds 2010 op zijn beurt weer het studiegebied van Plan Radix.

25.

Een tijdmachine gemaakt van landschap, dus. Ik keek er rond met verbazing, nieuwsgierigheid én met achterdocht. Want dat landschap, die natuur, is verraderlijk, meedogenloos.

Mijn broertje was overleden aan kanker - een wijdverbreid natuurproduct - en ik had op internet een fotootje gevonden van een tumor. Dat leek sprekend op een teer plantje. Ja, tere plantjes, aan m'n hoela, dacht ik. En vaak moest ik er denken aan de woorden van de grote schrijver Armando: "Neen, de natuur is niet pluis!"

Maar hoe vaker ik er kwam, des te nadrukkelijker ook het tweede deel van dat citaat begon te gelden: "Neen, de natuur is niet pluis – Desondanks vertoont zij grote schoonheid." Een bizarre tegenstelling.

De natuur veroorzaakt ziektes, brengt natuurrampen, mixt het driftleven van vrouwen met vreemde druiven en van de 3500 eikels die een boom produceert, wortelen er hooguit een stuk of drie. De rest wordt in een kauwende bek vermalen of rot weg.

Maar diezelfde wrede natuur bood mij vreemd genoeg wel degelijk ook troost en rust. En dan vooral die nieuwe – dus nog niet ál te schuldige – natuur.

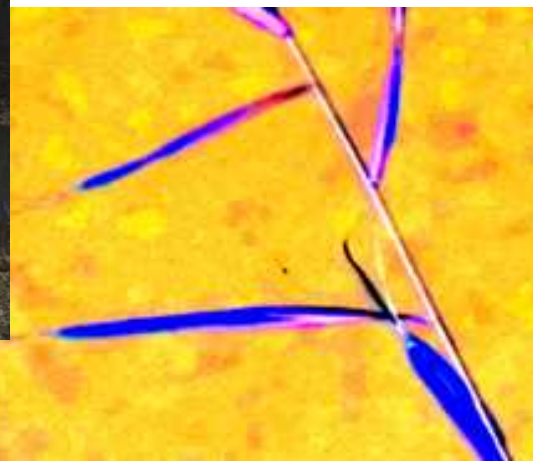
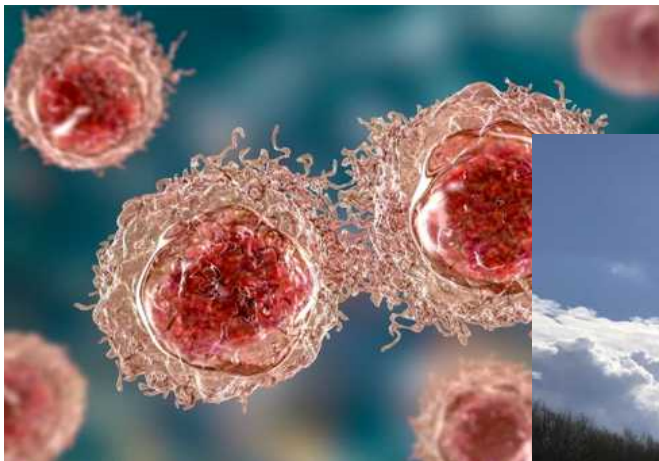
Ik begon er te fotograferen. Die foto's zette ik thuis in de computer en vergrootte ze als in een microscoop. Ik werd verrast door opdoemende structuren die vaak een verbazingwekkende esthetiek hadden. En als ik dan met Photoshop wat aan de kleurknopjes zat te priegelen, verschenen er psychedelische vormen die niet onderdeden voor de vloeistofdia's waar ik in de vorige eeuw als would-be hippie in het jongerencentrum bij zat weg te dromen.

Verdraaid, dacht ik; dit lijkt wel kunst!

Alsof ik nog niet genoeg problemen had.

Ik ben van oorsprong doller op kunst dan op wandelen. En had er in die tijd zelfs mijn beroep van gemaakt als beleidsadviseur beeldende kunst. Waarbij ik onder andere het genoegen had nauw samen te mogen werken met ene wethouder Wubbels, bij ons privé goed bekend.

Maar de relatie tussen publiek en kunst was in die dagen niet echt meer een bron van vreugde.

27.

De overheid, en zeker de meer socialistische bestuurders, zaten nog in hun idealistische nadagen van de verheffing van het volk door kunst. Terwijl het volk zelf ondertussen al had bedacht dat zij niet langer verheven hoefde te worden en al helemaal door een vage elite die met flauwekulkunst hun dure belastingcenten er doorheen jaagde.

De voor die verheffing zo goed bedoelde kunstwerken konden indertijd dan ook op de nodige weerstand rekenen.

Ik roep bijvoorbeeld de Rotterdamse Kabouter Buttplug in herinnering, of het werk Vrijheidsvuur in Wageningen dat daar als “paal van Bernhard” door velen vooral gezien werd als al te expliciete uitbeelding van het roemruchte libido van onze geliefde prins. En ook ikzelf mocht als projectleider van de Doetinchemse D-toren de nodige verontwaardiging ontvangen over het plaatsen van deze Rotte Kies, zoals hij al snel lokaal genoemd werd. Terwijl die D-toren nota bene bedoeld was als meest interactieve kunstwerk ter wereld, juist om dat verheffingsgat tussen kunstwerk en publiek te dichten.

Het gaat nu te ver om dieper op deze boeiende periode in te gaan. Maar inmiddels bedenken bestuurders zich wel drie keer voor ze een weer verheffend werk op straat zetten.

29.

Je kan je afvragen of het überhaupt nog te verantwoorden is; kunst in de openbare ruimte, betaald uit gemeenschapsgeld waar ook altijd vele andere, nog schrijnender doelen naar lonken. Zwerende zwefdieren, wassende wateren, ontbijtloze basisschoolleerlingen; dat lijken toch dringender zaken.

Dus ik kan het billijken dat mijn kunstzinnig adviseurswerk werd wegbezuinigd.

Ik kreeg ander boeiend werk en hoefde mijn bloedjes van kinderen gelukkig niet bloot te stellen aan al teveel honger en gebrek.

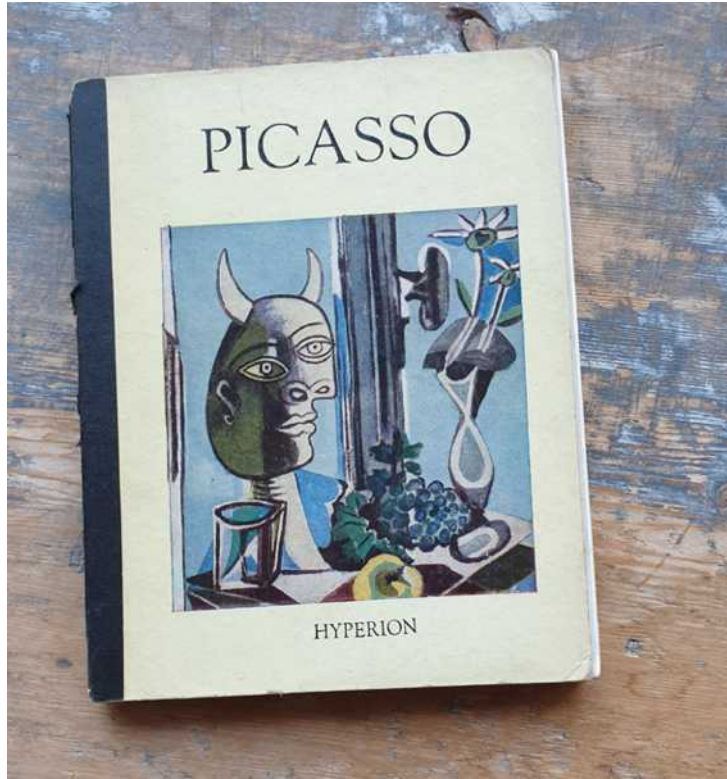
Ik besloot van de nood een deugd te maken: Niet geremd door wie dan ook toog ik in mijn vrije tijd lekker budgetloos als zelfbenoemd en onbezoldigd projectleider aan mijn eigen kunstzinnig beleidswerk. En zo startte Plan Radix.

31.

Hoewel: eigenlijk lag de wortel al in een veel oudere verwarring; toen ik als onschuldig knaapje in de boekenkast thuis een paar kleine kunstboekjes aantrof. In het deeltje over Picasso zag ik een vreemde figuur met een hoofd in de vorm van een pijl, zonder neus, met één oog midden in het voorhoofd en het andere op de plek van de mond, terwijl de tanden los daarvan uit de nek staken. "Vrouw in rode leunstoel, 1929", stond eronder. Zo'n vrouw had ik nog nooit gezien!

scribbled line

33.

Maar op de volgende bladzijde stond er nog één: “vrouw in leunstoel”. Die leek sprekend op mijn grote nicht José. Maar dan zonder jurk aan. Ook dat had ik nog nooit gezien.

Ik was 10 jaar jong, en mijn belangstelling voor kunstgeschiedenis was voorgoed gewekt.

Autodidactisch leerde ik aldus hoe de beeldende kunst het juk der gedisciplineerde schoonheid afwierp en de totale verwarring als tróost begon aan te bieden aan de ontwortelde mens. Zo zag José’s buurman er – zij het goedsgeometst – toch ook nogal verwarrend uit.

WOMAN IN AN ARMCHAIR

[40]

WOMAN IN AN ARMCHAIR. 1932
Zwemmer Gallery, London

THE MAN WITH A LOLLIPOP. 1938
Walter P. Chrysler Jr. Collection, New York

[41]

35.

Maar bij het portret uit 1953 van paus Innocentius X door Francis Bacon spat de universele gekte van de mens van het doek af.

୧୦୦୦

37.

Het was een lange weg geweest voor de kunsten om van totale ambachtelijke beheersing tot losgeslagen gekte te kunnen komen. Ooit namelijk bestond kunst niet als het vervreemdende werk van een dwarse druif, maar was het 't stralend vermogen tot ordening van de kosmos. Niet voor niets heet mijn ultieme voorbeeldkunstenaar hiervan dan ook Jan van Eijck. Nomen est omen; de naam is een teken. En een reus van een eik was hij! Samen met zijn broer schilderde hij het grote altaarstuk "Het Lam Gods", dat álles ordende tussen hemel en aarde met een ongeëvenaarde helderheid. Als je het stuk uit 1432 niet kent, zou ik zeggen, stap straks na de lunch in de auto, rij naar de Sint Baafskathedraal in Gent, en aanschouw de geboorte van de humanistische Noord-Europese schilderkunst. Perfectie bestaat en is daar te zien!

Let met name op Adam en Eva, links en rechts bovenaan. Naar elkaar gericht, ingetogen en naakt, ver van elkaar af, máár mooi wél op hetzelfde niveau én even groot als Maria, God en Johannes de Doper. Gewone mensen, bloot in een verder nog geheel door het rijke roomse leven gedomineerde wereld.

Handwritten signature or mark.

1432

39.

Hoewel het voor deze spreekbeurt een zijpad is, laat ik toch even de feestplaat zien die ik bij het 10-jarig jubileum van plan Radix aan de abonnees heb aangeboden.

We zien hier in deze collage wat er van Adam en Eva geworden is sinds 1432. Ze worden niet langer op afstand van elkaar gehouden door het geloof en staan romantisch bij elkaar. Alsof zij klaar staan voor een kennismakingsdineetje tijdens de opnamedag van het televisieprogramma First Dates.

Echter, als achtergrond zien we niet meer het paradijs, maar het schilderij 'De Schutting' van Jan Beutener, uit 1974. Een hyper-realistisch, technisch ambachtelijk hoogstandje, maar tegelijkertijd welhaast volkomen abstract. En naar mijn mening een beklemmende allegorie op de verloren hemel. De driedeling lijkt op een klassiek altaarstuk, met in het midden de toegang tot het hiernamaals, waarachter zich naar oud gebruik Petrus zou moeten ophouden als portier. En daaronder het altaar; nu een straat met vuil. Waar ooit de hemelpoort zat, zien we nu een dichte deur. De oude pracht is afgebladderd. Een hond heeft tegen de wand gepist. En als je goed kijkt is het zelfs de vraag of die deur ooit wel open is geweest, want de planken lopen gewoon door achter het kozijn. Toegang tot de hemel is altijd een armoedig illusie geweest, lijkt deze drieluik-schutting te willen zeggen. Al hebben velen geprobeerd binnen te komen; getuige de kale plek op de deur, waar vaak ongeduldig tegenaan getrapt is. Dus zie hier een commentaar op de onttoverde, hedendaagse mens.

Maar let ook even op de lijst met het zwarte vierkant. Dat verwijst naar waar we gebleven waren: de gebroeders van Eijck, die de pracht van de goddelijke schepping tonen, maar ook de kwetsbaarheid van de naakte mens binnen die schepping. Waarbij ik het een wonderlijke gedachte vind, dat juist die kwetsbare, naakte mens zelf, als enige schepsel (voor zover nu bekend), zich beelden vormt van de hele onmetelijke schepping. Daar pak ik de draad weer op.

www.p00.com

41.

Ook na de gebroeders van Eijck werd er eeuwenlang heel wat heel wat afgeschilderd.

En een Russische schilder – ene Kazimir Malevitsj – wilde in 1913 wel eens laten zien dat ook hij best in een schilderij de ordening van de kosmos kon vatten. Dat schilderij heet “Het Zwarte Vierkant”. Mocht je dit werk niet kennen, blijf dan lekker thuis. Hoewel het een van de meest beroemde schilderijen ter wereld is, valt er niets meer op te zien dan de titel al verradt. Een zwart vierkant; van 80x80 centimeter. Dat overigens nogal afbladdert.

Zie hier het resultaat van vier-en-een-halve eeuw oefenen in de schilderkunst.

Maar mijn moeder placht bij sneeën en bulten ons te troosten met: “Het kan altijd erger.”

En inderdaad; Malevitsj had tenminste nog geprobeerd met zijn eigen kwast tussen die vier lijntjes te blijven.

1913/'15

43.

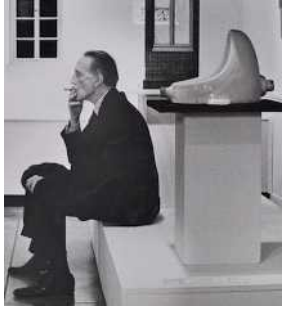
Een paar jaar later leverden het duo Marcel Duchamp en Elsa von Freytag een pisbak uit de sanitairwinkel in voor een kunsttentoonstelling. Dat was in 1917. Begin déze eeuw, in 2004, werd dit urinoir verkozen tot meest invloedrijke kunstwerk van de 20e eeuw.

Ik kan dus niet anders, dan constateren dat al minstens sinds een eeuw het maken van kunst een van de pot gerukte bezigheid is.

Terwijl er in die tijd - en óók nu nog – net zo goed tegelijkertijd héel veel klassiek moois is gemaakt.

Deze grote tegenstelling tussen maf, of conceptueel zo je wilt, en mooi verwarde mij diep. En aangezien verwarring mijn natuurlijk staat van zijn is, voelde ik dat als érkennen en ben ik daar dankbaar voor. Ik vind het allemaal net zo vreemd als ik mijzelf uiteindelijk vind.

Dus dat moderne kunst vaak niet meer per se mooi is, maar ook vreemd en akelig kan zijn, sluit helemaal aan bij mijn eigen rare bestaan.

1917

Handwritten signature or scribble.

45.

Want had ik niet een zelfde soort verwarring bij mijn wandelingen gevoeld?

Die bizarre gelijktijdige aanwezigheid van het verdrietige én troostende in de natuur vond ik nu terug in de kunsten. Om mij dat duidelijk te maken, had het Radixgebied zelfs een keer een knuffel voor mij aan een tak gehangen. Die ik nutteloos mee naar huis nam - maar toch ook maar weer net zo nutteloos teruggelegd heb. Waarvan akte voor Plan Radix met deze twee kunstzinnig bedoelde fotootjes.

En zo kwam ik tot het theoretisch uitgangspunt dat kunst altijd – van altaarstuk en pispak tot verloren knuffel – wortelt in de natuur. In die zin, dat ieder kunstwerk dat die naam verdient, in essentie de plek van de mens in de kosmos wil vieren. Een plek die niet pluis is én grote schoonheid toont.

Voor mijn doen was dit een ongekend diepzinnig inzicht. Dus ik dacht, daar moet ik wat mee; ik ga die stelling uitwerken.

Dat werd een kunstzinnig – dús ritueel en associatief - landschapsonderzoek om onze aanwezigheid in de natuur - zijnde in mijn geval die van de Achterhoek - te vieren. Het moest gaan over een viering op het wankel koord tussen troost en leed.

Museum Radix
Zaal 2, Knuffelkonijn
Pikethandeling 22, 4 december 2016
Anoniem

47.

En dan niet de eerste de beste Jan Boezeroen-fuifnummer-viering. Nee, een echte, serieuze viering. Want in ieder kunstonderzoek én in iedere natuurbeleving zitten elementen van liturgie en ritueel. Die beide zijn hoofdwortels voor onze geestelijke gezondheid en behoren tot het archetype Feest, of beter; Viering. De Franse historicus Georges Duby zegt:

“De diepgevoelde noodzaak het naakte bestaan te vieren, wil een groots en liefst ongelofelijk, want aan het dagelijks leven ontstijgend, gebaar zijn, dat een bevestiging van macht inhoudt over de zorgen van alledag en vooral die van morgen. Daar hoort roekeloze verspilling bij en ook nutteloosheid, want de dagelijkse mens treedt daardoor buiten zichzelf, uit zijn dagelijkse leven - ketenen verbrekend om zo zichzelf en alle anderen te tonen dat hij de baas is over zijn gebondenheid. Daarmee schept de Viering een band met het sacrale.”

Zie hier een motorrijder in extase bij zijn deelname aan de Zwarte Cross.

49.

Wat overigens zeker niet wil zeggen dat een goede viering per se door grote groepen gehouden moet worden. Plan Radix is juist het tegenovergestelde daarvan. Dat is veel meer éénmansviering, of hooguit incidenteel voor een klein clubje. Plan Radix poogt wel degelijk ook een fijne viering te zijn, maar dan in stilte, in gedachten. In overpeinzingen. Radix is een feestneus zonder polonaise. Hier zien we daar een voorbeeld van. Dit is Joep de Graaff, gepensioneerd leraar Cuturele en Kunstzinnig Vormgeving, kunstenaar én kunstkenner. Zijn hoofd – de binnenkant daarvan – is in feite een museum. Zoals dat wel meer bij mensen voorkomt – ook in deze groep – hebben individuen soms een hoeveelheid kennis en inzicht in hun hoofd, die in feite een soort van intern museum vormen. Je kunt niet echt naar binnen in hun museumhoofd, maar je hoort regelmatig toch wel collectiedelen uit hun mond rollen.

Ik heb Joep daarom gevraagd om met zijn hoofd in het Radixgebied het meest westelijke punt te markeren. Ik noem dat een pikethandeling. Daarbij wordt iemand gevraagd om met zijn eigen specifieke aanwezigheid een plek in het gebied te markeren. Joep zat daar dus alleen, stil, met zijn hoofd vol kunst. En leverde alleen daardoor al een kunstzinnige bijdrage aan het gebied.

Wendy

51.

Iemand anders deed een ritueel dansje met mij.

Er zat een klein zigeunermisje hullend op een steen
Hullend, hullend helemaal alleen
Sta op meisjelief, droog je traantjes af
kies er een die danst met jou,
die danst de hele nacht...

Museum Radix
Verlaten
Pikethandeling Dassenveld, 22 april 2015
Joya Nellissen (& Paul van der Lee)
Er zat een klein zigeunermisje hullend op een steen

53.

Drie vriendinnen toonden spontaan hun overgave aan de genadeloosheid van de natuur op deze overtuigend nederige manier.

Three people in orange jumpsuits standing on a rocky shore next to a body of water.

A person in a blue suit and bow tie, holding a large, colorful, abstract object that resembles a camera or a piece of art.

A person in a dark, voluminous dress sitting in a chair, with a statue visible in the background.

Museum Radix
Hal 8, Worden
Pikethandeling 9, 19 mei 2012

55.

En zo hebben tientallen mensen bijgedragen aan een pikethandeling.

Dat resulteerde in een mooie verzameling, die het kerngebied van Plan Radix zó nauwkeurig in kaart heeft gebracht – ieder nummer is een handeling – dat de pikethandelingen voorlopig stilliggen.

Buiten het gebied: 10 13 17 26 Langs het hele gebied: 11 31

57.

Sommige pikethandelingen gaan ook over daadwerkelijke ontdekkingen. Ik noem er één, die heel illustratief is: de ontdekking van de Boelekeerl. Naar hem is de wandelroute ter plekke genoemd. Hij is een eeuwen oude mythische figuur, familie van de wereldwijde boeman. De engerd die in het water van de moerassen leeft en de onoplettende passant de diepte in trekt. Overkomt je dat, reken maar dat het dan bepaald onaangenaam met je gepiept is.

Tot halverwege de vorige eeuw was het leren van respect voor de Boelekeerl een serieus onderdeel van de opvoeding. Wij, moderne westerse volwassenen, geloven dat natuurlijk niet meer. Toch bestaat hij; ik heb hem gezien in de Heidenhoekse Vloed, vlak bij de duiker onder de Brunsveldweg.

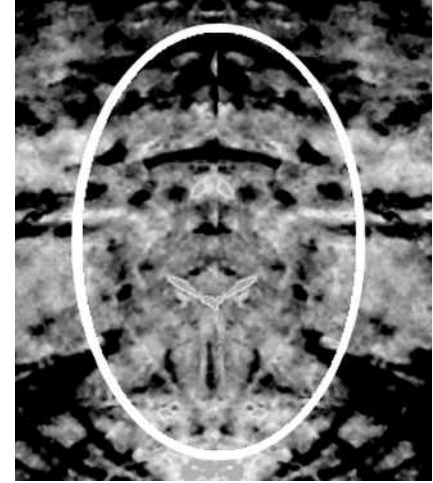
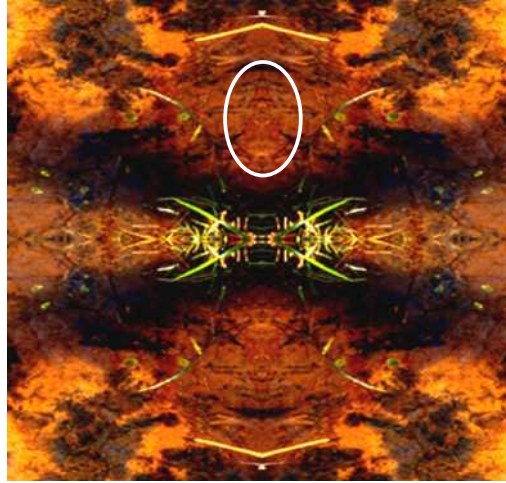
59.

Hij is bij nauwkeurig kunstzinnig landschapsonderzoek wel degelijk waarneembaar. Hoe dat werkt, zien jullie in deze reeks.

- a– De eerste foto is gewoon daar van het water van de Vloed genomen. De oranje gloed komt door de ijzerrijke grond die deze streek zo kenmerkt.
- b– Bij de tweede foto is het onderste kwadrant rechts 3x gespiegeld. Deze truc, om door spiegeling een esthetisch aspect van de natuur te benadrukken, heb ik van de 19^e eeuwse Engelse Arts&Crafts-beweging. De techniek van verschoven herhaling wordt ook wel ‘zelfgelijkendheid’ genoemd en is überhaupt een belangrijk vormgevingsprincipe. Ik kom daar straks nog op terug.

Die spiegelingen leveren een nieuwe ordening op, die bij nadere bestudering een interessant detail bevat.

- c– Sterk ingezoomd herken we namelijk de gelaatstreken van iemand die zich daar in dat water blijkbaar betrappt voelt. Een soort ouwe soldaat met een rare helm op.
- d– Als we de kleur weghalen, tekent het gezicht zich nog wat beter af. En we weten uit de lokale overlevering wie dit moet zijn. Er woont immers maar één al te bekende opper-engerd hier in deze wateren: de legendarische Boelekeerl.

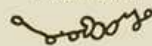
GEVONDEN

De Boelekeerl

Dood of levend?
Vermoedelijk daartussenin. In een fractale dimensie.
In verband hiermee vraagt plan Radix uw aandacht.
Kijk op:

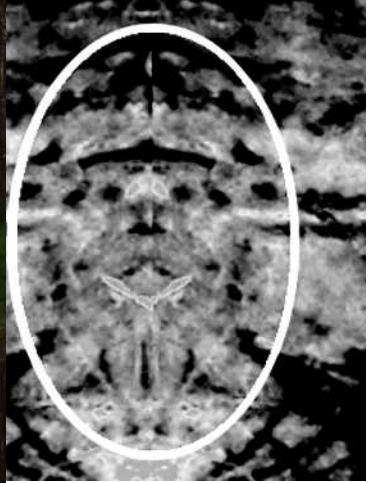
www.planradix.nl

61.

En hier is 'ie dan in zijn volle glorie!

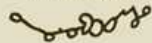
In nummer 7 wordt niet alleen deze verschijning uitgebreid toegelicht, maar ook krijg je daarin methodisch uitgelegd waarom je jezelf – óók als zogenaamd rationele westerling – mag toestaan om in deze engerd te geloven. En daarmee iets van de bezeten oerhuiver voor de natuur te ervaren.

De Boelekeerl

Dood of levend?
Vormeelijk daartussenin. In een fractale dimensie.
In verbond hiermee vraagt plan Radix uw aandacht.
Kijk op:

www.planradix.nl

63.

Zo tonen de 13 onderzoeksverslagen op de site ieder op hun eigen manier, dat het gebied de perfecte plek is voor de viering van onze zoet-zure relatie met de natuur. En – daaruit afgeleid - ook met de kunsten.

Plan Radix ziet daarom voor de oevers van de Heidenhoekse Vloed, en ook de wijdere omgeving, een positie in een reeds bestaande parelketting van officiële, museale kunstlandschappen die vanuit Den Helder tot diep in Duitsland te herkennen is. Je ziet ze op het kaartje.

- Den Helder. Daar heb je het Nollenproject van Ruud van de Wint. Boeiend, mooi, ga erheen.
 - Ten tweede, Land Art Flevoland met – tot nu toe – 8 grote werken, zoals De Groene Kathedraal van Marinus Boezem; een replica van de kathedraal van Reims, gemaakt van levende bomen.
 - Ten derde, de Hoge Veluwe met de Beeldentuin van het Kröller-Müller.
 - Ten vierde, Arnhem, met het steeds tijdelijke Sonsbeek Buiten de Perken.
 - Ten vijfde, de Achterhoek, met – daar heb je hem! - Plan Radix himself.
 - Ten zesde Kurhaus Kleef met omliggende landschapsarchitectuur, verwant aan de Slangenburger.
 - Ten zevende, Neuss bij Düsseldorf, waar kunstreservaat Insel Hombroich ligt.
- En dan zo verder Duitsland in.

Plan Radix claimt dus dat de Achterhoek daar met opgeheven hoofd tussen past, met als ruggengraat de oevers van de Heidenhoekse Vloed.

Maar; is dat niet wat ál te enthousiast, zullen jullie zeggen. Óf: dat hebben we toch al; met de Web-route door Enghuizen of met de IJsselbiënnale e.d.

Maar het onderscheidend vermogen van Plan Radix is dit: het stelt in vergelijking met al die andere projecten niets voor. Letterlijk niet. En ook figuurlijk trouwens best wel niet.

Het geheim is dat Plan Radix nou eens niet is begonnen met subsidies, snakkend naar meutes die zich komen verdringen om astronomische rendementen te komen brengen.

Nee, niets van dat al. Plan Radix kost niks. En hoe minder mensen er komen, hoe beter voor de rust in het gebied.

Plan Radix is niet meer dan een imaginaire toevoeging. Maar met 13 voortgangsrapporten op de site in abstracte zin ook weer niet helemaal niks. Want genoeg om er een flinke kunstkop van te krijgen voordat je daarmee lekker het veld in gaat.

65.

Mocht je in het gebied gaan kijken – wat best een goed idee is, al moet het er vooral leeg en rustig blijven - doe dat dan vooral alleen: geen partner, geen hond; geen kip. Alleen jij – je spiegelend aan het rustig ogende, maar ondertussen op leven en dood wemelende landschap. En je weet nu: Plan Radix waart er rond; als een schichtig dier. Het wil er geen sporen nalaten, hoeft niet geroken, gehoord of gezien te worden. Je weet dat het er zit, net als de ree (links), de das (rechts boven wordt zijn burcht geplunderd), de vos, de Boelekeerl – en sinds kort ook de wolf. Je ziet ze niet, maar ze zijn ze er wel.

En het is nou eens niet de bedoeling om ze te betrappen, te jagen, te determineren of mee naar huis te slepen als trofee.

Vooraf het onzichtbare (het schichtige) dat zich in het landschap verbergt, draagt namelijk juist in zijn ongeziene vorm bij aan de viering van het landschap in zijn geheel. Zelfs de jager, de vogelaar en de botanicus zullen dit herkennen: de belofte, de spanning en de lol die het geeft naar het onzichtbare te speuren: het verborgen dier, het verstopte nest, de nog te ontluiken plant.

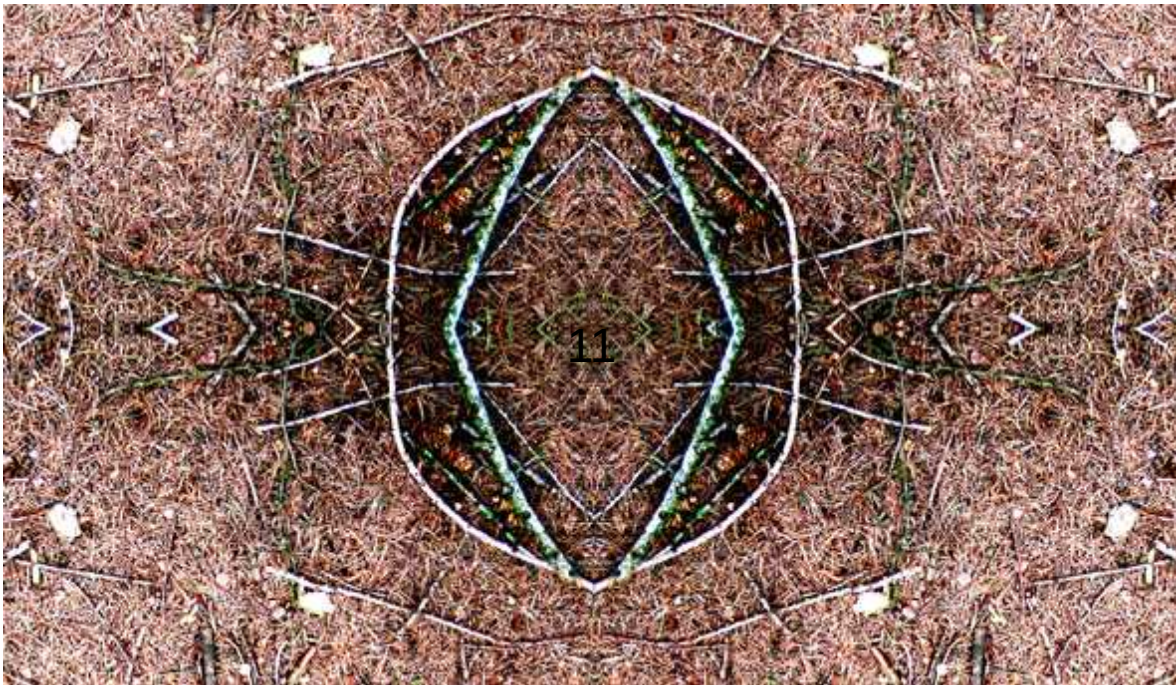
De vorsende blik in de natuur leidt volgens hetzelfde principe naar het daarin verborgen kunstwerk. Zoals deze willekeurige vierkante meter dennen en takken.

67.

Niets bijzonders, zou je denken.

Maar wat blijkt dat te zijn, als je ook hier een kwart uitsnijdt en volgens die zelfgelijkendheid – nu vanuit links-onder - drie keer spiegelt?

69.

Dan verschijnt dit. Een teken aan ons uit de natuur. Wat het betekent, zelfs óf het iets betekent, kan ik niet voor iedereen zeggen.

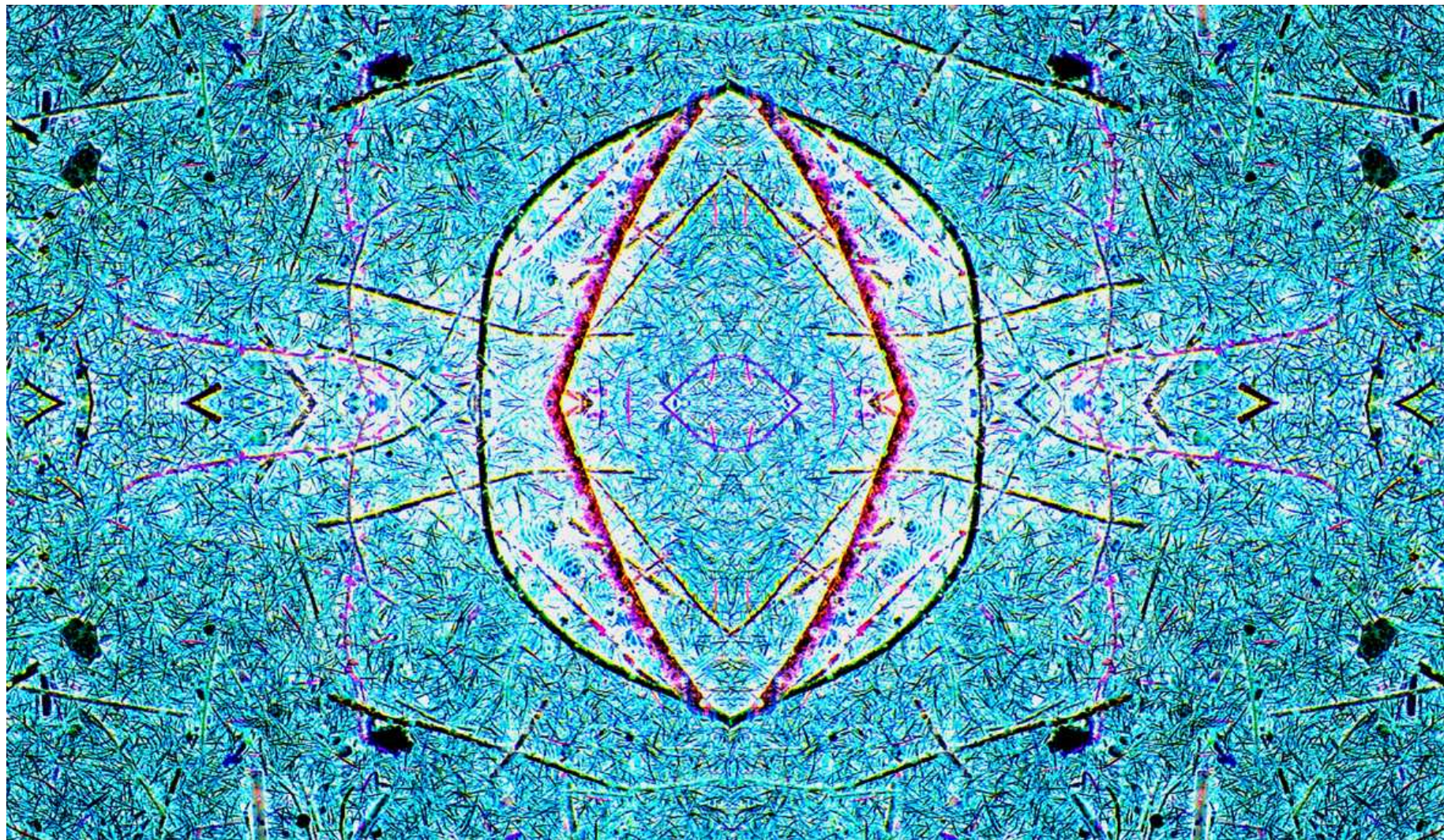
Maar voor mij heeft het iets magisch dat een stukje bosgrond zo iets wil laten zien.

Ik heb dan ook niet het gevoel dat ik dit gemaakt heb – maar dat het een gegeven was, wachtend op mij om het op te rapen.

Op deze manier heb ik veel beeldmateriaal verkregen uit het Radixgebied.

Een paar voorbeelden:

Handwritten signature or scribble at the top center of the page.

71.

Het meest direct herkenbare is natuurlijk een natuurfoto. Gewoon de werkelijkheid, lijkt het. Een stel paddenstoelen. Maar niet heus! Zelfs zo'n fotootje is al een vergaande abstractie. Het is immers slechts een klein stukje van de werkelijkheid, zonder context. De rest van het bos staat er niet meer op; alsof het niet meer bestaat.

Maar wat al helemaal niet met de werkelijkheid overeenkomt, is dat op de foto de tijd stilstaat en de derde dimensie ontbreekt. Dit is pure tweedimensionale kunstfopperij!

Dit gefop is in kunstland door de Belgische schilder René Magritte aan de orde gesteld met zijn wereldberoemde schilderij van een pijp. Met daaronder – in het Frans – dit is geen pijp.

Nee, want het is een schilderij van een pijp! En helemaal geen echte. Dùùhhh!

Dus is ook de foto met paddenstoelen al helemaal geen natuur meer, maar een plaatje. Erger nog: een plaatje dat sterker riekt naar kunst dan naar paddenstoelen.

Waardoor we nu ook die pisbak van Duchamp en Von Freytag van daarnet beter kunnen begrijpen. Die pisbak is van dezelfde categorie als deze foto – en als de pijp: het is geen échte pisbak meer. Hij hangt immers niet als een échte - ranzig riekend aan de muur in een plee van een café met een zatte zeiksnor erboven. Nee, hij ligt in een museum aanbeden te worden door kunstkeners. Dús is het niet langer een pisbak, maar een volle bak kunstwerk!

~~~~~

73.

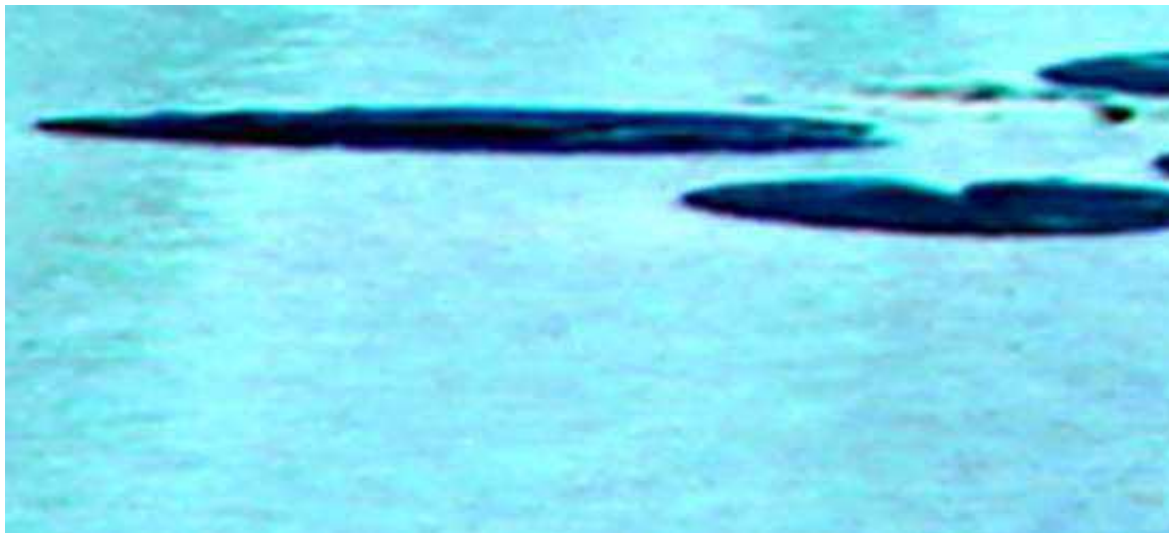
Het zelfde principe, maar dan niet met sanitair maar met fotootjes, benut Plan Radix; bijvoorbeeld met een plaatje als dit.

Boven waterlelies, waarbij de kleuren ietsje zijn verschoven in Photoshop. Daaronder een gewone, onbewerkte foto van donker water.

En húp, we hebben een geworteld kunstwerkje.

Helemaal zo gek nog niet, vind ik eigenlijk zelf... Kan zó aan de muur in een chique galerie, toch?

Handwritten signature or scribble.

75.

Dit is wel een echt ding: een experiment met een begraven doek. Om de natuur een keer de gelegenheid te geven om ook zelf eens lekker aan het knutselen te gaan.

Na een maand heb ik het doek weer opgegraven en in de kamer opgehangen om te zien wat ze ervan gemaakt had.

Een soort veenlijk dus. Vond ik ergens wel logisch. Want die duiken wel vaker op uit de natuur.

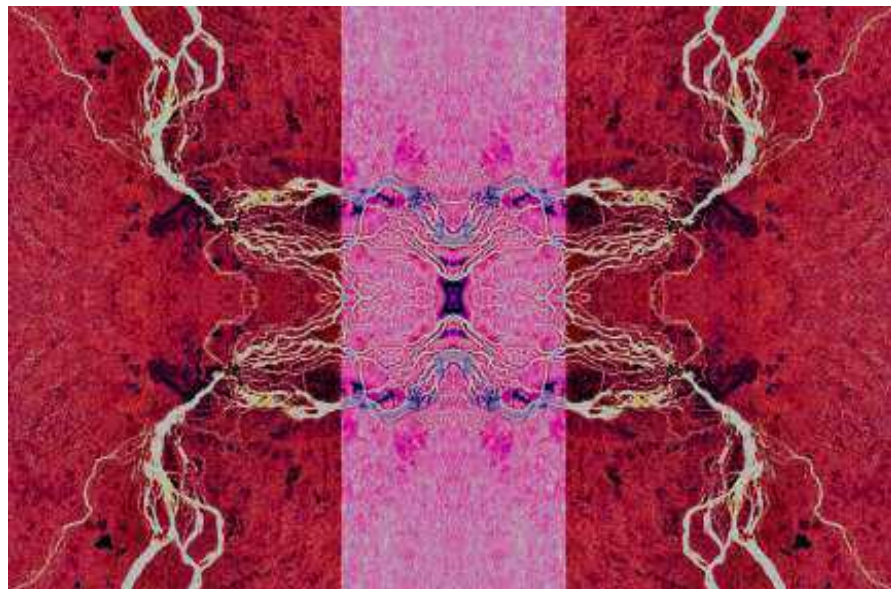

Worm

77.

Dit is weer een andere kleine studie; nu om het verschil tussen rimboe en cultuurlandschap zichtbaar te maken. De techniek is weer die van zelfgelijkendheid: een drievoudige spiegeling van een detail uit iedere foto. Boven van een luchtfoto van internet van de stroomversnellingen van de Tapanahoni-rivier in Suriname. Daaronder het cultuurlandschap van het Radixgebied langs de Heidenhoekse vloed. Een illustratief en esthetisch verschil. Kunst, geworteld in het landschap.

79.

Maar gaandeweg bleek dat ik inmiddels net zo goed, behalve de esthetische kunstkant, geïnteresseerd was geraakt in rationele cultuurhistorische kennis van het gebied.
Hierbij een voorbeeld over de Slangenburg.

Linksboven zien we een dubbelportret van Frederik Johan van Baer, een moeilijke man met meerdere gezichten, uit – naar verluidt – het oudste adellijke geslacht van Gelre. En de bouwer van de Slangenburg zoals die nu kennen.

Ik vertelde al dat hij onder Willem III vocht tegen de Franse troepen van de Zonnekoning. Die wereld van hoge vechtjassen was een extreem statusgevoelige werkomgeving.

Wat ook gold voor thuis, met de adellijke bureu.

Van Baers moeder woonde in Emmerich, waar hij zelf ook even gewoond heeft met zijn jong gestorven vrouw. Van daaruit kan het niet anders of de stadhouder van Kleef, Prins Johan Maurits van Nassau-Siegen, voelde als een soort buurman.

En diens broer Hendrik trouwde met Maria van Limburg-Stirum, vrouwe van Wisch, geboren in Terborg.

De Nassaus waren dus de hoge en hippe bureu van Van Baer.

Johan Maurits had bijvoorbeeld spraakmakende parken aangelegd rond zijn kasteel de Zwanenburcht in Kleef. Nu nog te zien aan het park naast museum Kurhaus Kleef.

Van Baer was van nature een zeer jaloerse man. Wat zijn baas en de bureu hadden, dat wilde hij ook. En hip in die dagen was de Italiaanse renaissance met het architectonische kopstuk daarvan: Andrea Palladio.

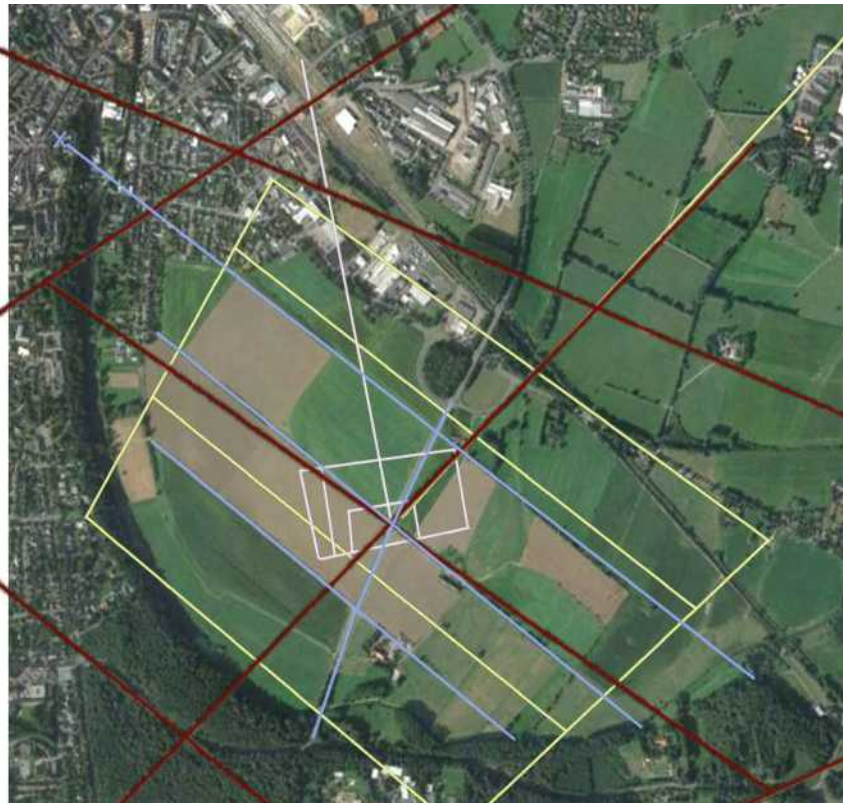
Dan nu het kaartje: de luchtfoto is van het stuk grond ten oosten van het kasteel van Kleef, waar Johan Maurits dus woonde. Het ligt in een bocht van het riviertje de Kermis. Daarin had hij een lanenstelsel aan laten leggen, dat hij het Vreugdedal noemde. Aan zo'n tuin had de permanent chagrijnige Frederik Johan dus ook behoefte. Op de kaart is dan ook te zien hoezeer het oorspronkelijke blauwe lanenstelsel lijkt op dat van de nageaapte Slangenburg in het geel.

In het wit zien we de maat van Palladio, d.w.z. van diens Villa Emo, niet ver van Venetië. (Palladio's eigenlijke achternaam was dan ook Gondola. Maar dit terzijde.)

In het bruin zien we Napoleons dijenstelsel van het Radix kerngebied. Het geeft mooi aan hoezeer de vorderende landschapstechniek in stappen van ongeveer honderd jaar een aanmerkelijke schaalvergroting veroorzaakte.

Decorative flourish

81.

Leuk, die weetjes over Van Baer en zijn Slangenburger er ook nog bij! Maar het ging ondertussen wel alle kanten op met dat Plan Radix. Dat wil de klandizie natuurlijk niet: die wil duidelijkheid!

Maar dat is dan pech.

Bovenaan de plattegrond van het gebied steekt de Franse filosoof Gilles Deleuze snaaks zijn kop op. Want die heeft verstandige dingen gezegd over dingen die alle kanten opgaan. En hij vindt dat helemaal niet erg. Sterker nog: hij vindt dat de weg van de toekomst. Een man waar Plan Radix wat aan heeft, dus!

Hij zegt – dit is mijn vrije vertaling – dat de westerse manier van ordenen veel te eenzijdig en autoritair is. Dat doet geen recht aan de aard van de natuur. De aard van de natuur is woekerend. Het leven kruipt waar het niet gaan kan, zoals zevenblad of de japanse duizendknoop. Het woekert tegen de verdrukking in alle kanten op. Zo gaat dat in de natuur, leuk of niet.

En als vormgevingsvoorbeeld noemt hij de landkaart. Net als op de foto geeft die een bewust gekozen stukje werkelijkheid weer, maar iedereen snapt dat buiten het kader ook nog van alles ligt. Verder woekert zelfs. Iedere weg die je ziet leidt weer naar allerlei andere wegen.

Dus dat Plan Radix alle kanten opgaat en niet te overzien is, dat is lastig voor de toehoorders – en ik heb daar absoluut medelijden mee – maar van Gilles mag het!

Waardoor het mij gepermitteerd lijkt met deze ochtend nog één laatste weg in te slaan.

En niet de minste!

83.

Ik had de weg van de esthetiek gevolgd en was min of meer per ongeluk de rationele, meer wetenschappelijke viering van het landschap op het spoor gekomen. De cultuur-historische. Maar de meest wetenschappelijke kant van de afbeelding van de natuur, is toch wel de exacte, oftewel de mathematische.

Om de esthetische koppeling te maken tussen natuur enerzijds en rekenkundige ratio anderzijds, hebben we hier het beroemde mathematisch-esthetische principe van de Gulden Snede. Waarvan de formulering luidt: *Het geheel verhoudt zich tot het grote, zoals het grote zich verhoudt tot het kleine*. Een volkomen abstracte uitspraak, die niets met natuurschoon te maken lijkt te hebben. Toch laat zich daaruit – met de hier getoonde meetkundige serie – de Gulden Spiraal afleiden. Die wonderlijk genoeg wél mooie én gewelddadige natuurlijke vormen weergeeft. Zoals de ordening van de zaden in een zonnebloem. Maar ook bijvoorbeeld de vorm van stormen. Waarbij de Gulden Spiraal een soort siamese tweeling is met de zogenoemde Fibonacci-reeks, die dezelfde soort natuurlijke ordeningsvorm oplevert.

En voordeel van die Fibonacci-reeks voor simpele zielen als ik, is dat hij tenminste lekker simpel begint, namelijk met: $1+1=2$! Zelfs ik kan het tot daar nog volgen.

De constructie van de spiraal die ik hier heb gemaakt, zie ik net zo goed als viering van de natuur i.h.k.v. Plan Radix als de kunstachtige plaatjes en de cultuurhistorische kaartjes en verhalen van hiervoor.

Dus een logische volgende stap zou zijn dat ik met mooie wiskundige formules en natuurkundige cijferbreien aan de gang ga.

Maar helaas: daar ben ik te dom voor – met het lonkend pad der theoretische natuurkunde heeft Plan Radix de grenzen van mijn kunnen bereikt. Mijn intelligentie schiet te kort voor wat er verder zou moeten gebeuren.

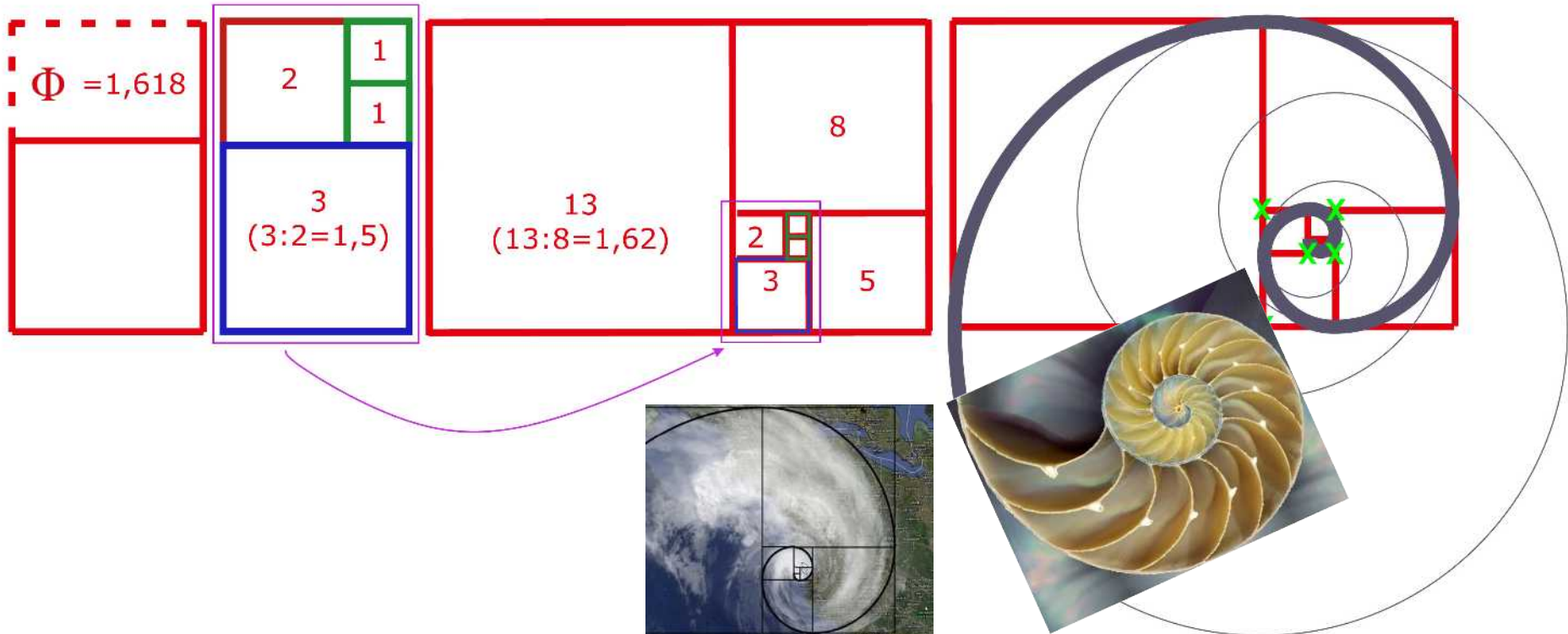
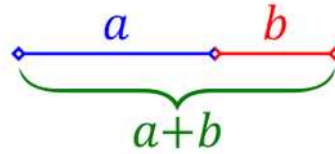

Phi: 1,618 (enz.) $a:b=(a+b):a$

Het geheel zich verhoudt tot het grote, zoals het grote zich verhoudt tot het kleine.

Fibonacci: 1,1,2,3,5,8,13 (enz.)

85.

Met de iconische som van $1+1=2$ zit ik dus in een soort eindfase van het Radix-onderzoek. Spinoza, voor ons oude mannen nog bekend van het 1000 gulden-biljet, zette in de 17e eeuw de deur open voor een rekenkundige representatie van de natuur, door te stellen dat die niet gemaakt is door een bovenaardse superkunstenaar – vaak God genoemd – maar dat de natuur in zijn geheel zélf die kunstenaar – dus God - is. De natuur omvat daarbij niet alleen de Aarde, maar de hele kosmos. En dan vooral de wetmatige ordening daarvan. God is dus in deze gedachtegang niet een mensachtige figuur, die zelf alle schepselen en hun gebeurtenissen zit te knutselen, maar de ordenende wetmatigheid daarachter.

En laat nou de kosmos gehoorzamen aan wetten die mathematisch van aard zijn. De wetten van Newton en Einstein zijn daar voorbeelden van. En Stephen Hawking, hier zwevend in de ruimte, pretendeerde zelfs dat door de mens één basale superformule ontdekt kon worden. Wat hetzelfde zou zijn, zei hij, als het kennen van Gods brein.

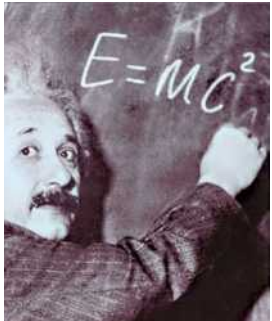
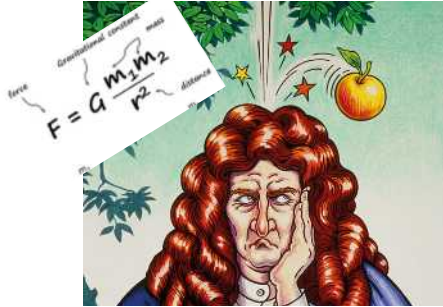
Later kwam hij daar op terug, want het maken van die formule bleek zelfs voor hem toch wat lastiger dan gedacht. Maar aan de gedachte dat de kosmos, met alle natuur daarbinnen – inclusief ons mensen dus! – gehoorzaamt aan basale wiskundig formuleerbare natuurwetten, doet dat niets af. En die superformule zou daarmee een uitgelezen product van Plan Radix zijn geweest, als ik er de hersens voor had gehad.

Maar helaas dus.

Ik kom niet verder dan dat op het informatiebord bij de ingang van het gebied eigenlijk al die toelichtingen op de lokale natuur niet nodig is. Er hoeft slechts verwezen te worden naar – zoals Aristoteles het noemde – de onbewogen beweging die de natuur ordent. Een uiteindelijke wiskundige beschrijving, hier aangepast aan mijn niveau, en gesymboliseerd door de simpelste som van allemaal: $1+1=2$.

Alle kanten plus nog één!

87.

De cijferende achtergrond van de kosmos maakt uiteindelijk ook begrijpelijk waarom de natuur zo genadeloos is. Gevoelens spelen in de wiskunde immers geen rol. Dus ook niet bij de complexere mathematische wetmatigheden achter de natuur. De wetten achter de natuur zetten wel processen in beweging, maar blijven zelf onbewogen. De rotsen en het water snappen zelf niet hoe mooi én vernietigend ze kunnen zijn. Pas miljarden jaren na de oerknal - bij het ontstaan van de levende organismen - ontstonden de wonderbaarlijke sensaties van schoonheid en pijn.

Toch wil ik niet besluiten met de constatering dat wat ons beweegt, het universum onbewogen laat. Als een zichzelf wegcijferende pleegzuster Bloedwijn bied ik daarom tot slot een verband aan. En dat verband noemde ik al als rode draad in dit verhaal: zelfgelijkendheid.

Jullie kennen dat allemaal nog van het Droste-effect. Je ziet een plaatje van een lieve mens met een troostende kop warme chocolademelk. Met op de verpakking hetzelfde plaatje, maar dan kleiner, met daarop weer hetzelfde plaatje, enzovoorts. De Fibonacci-reeks, waar de natuurlijke spiraal uit voortkomt, zoals ik heb laten zien, is net zo iets. Iedere volgende som lijkt voor de helft op de vorige. Zie de reeks onderaan. Ze lijken op elkaar: ze zijn zelfgelijkend.

Die zelfgelijkendheid is iets wonderlijks, en óók nog in staat om dingen in beweging te krijgen. Kijk maar naar die Fibonacci-reeks: dat kan eindeloos zo doorgaan. Na iedere som is het logisch dat er een volgende komt.

En als je mij zo ziet, met m'n dienblaadje, dan zie je mij bij de volgende vergroting toch bijna van het scherm af komen om jullie troostend die warme chocolade nog echt te komen aanbieden ook! Toch?

Wát zit hierachter?

89.

Dat ontdekte Benoît Mandelbrot! Als hij nog leefde, zou hij de Plan Radix ere-penning krijgen.

Want in de jaren '70 en '80 wist hij de zelfgelijkendheid, die hij 'fractals' noemde, zowel esthetisch als landschappelijk op indrukwekkend wijze in beweging te krijgen.

In deze tijden, waarin Ai ons besef van de werkelijkheid van een totaal nieuwe dimensie aan het voorzien is, past het mij – en daarmee Plan Radix – om verder bescheiden te zwijgen en tot besluit twee filmpjes te laten zien van mensen die er écht verstand van hebben.

De eerste toont hoe Mandelbrots berekeningen via de computer de prachtigste vergezichten laat schilderen terwijl je eigenlijk naar een bewegende statistische diagram zit te kijken. Duurt anderhalve minuut.

91.

Het tweede filmpje duurt 6.30 minuten en is in het Engels. Ik hoop dat dat voor iedereen te volgen is. Het legt uit dat Mandelbrots fractals het landschap helemaal opnieuw laten ontstaan. Gestart met het rekenen van de mens, neemt de computer het nu als een soort nieuwe schepper van ons over. Ai is zijn eigen schepping begonnen zonder dat de mens er verder aan te pas hoeft te komen. Maar er wel virtueel eindeloos doorheen kan blijven reizen.

Het oude landschap spiegelt zich in de virtuele wereld. Het bestaan van de Achterhoek en het Radixgebied zitten diep in de overgang. Toen ik begon, was het landschap nog alleen maar een realiteit buiten mij van echte aarde, water en lucht. Maar gaandeweg is het landschap zelfgelijkend geworden aan de andere kant van de werkelijkheid. Plan Radix is zelf al helemaal virtueel. Maar het kan allemaal nog véél virtueeler.

De oude natuur is prachtig en onverschillig tegelijk. En de nieuwe, virtuele natuur is daar het spiegelbeeld van: onverschillig maar prachtig tegelijk.

[Filmpje 1]

https://www.google.com/search?q=fractal&client=firefox-b-d&sca_esv=683c3575b4f35c07&sca_upv=1&biw=1920&bih=927&tbm=vid&sxsrf=ACQVn0_6rpjhdDwtvnpLDO06JgKIMPBLA%3A1712949995231&ei=64oZZpXWDYUUIQfw-JCYAQ&ved=0ahUKEwjV97_s72FAxUDSuUKHXA8BBMQ4dUDCA0&uact=5&oq=fractal&gs_l=eg1nd3Mtd2l6LXZpZGVVlgdmcmFjdGFsMgQQIlggnMgQQIlggnMgQQIlggnMggQABiABBiAzIFEAYgAQyBRAAGIAEMgUQABiABDIIEAAYgAQyBRAAGIAEMgUQABiABEjdL1DVB1j1JHAAeACQAQCYAUSgAZIFqgECMTK4AQPIAQD4AQGYAgygAr8FwglGEAAYFhgewgIIEAAYFhgeGarCagcQABiABBgTwgIIEAAYFhgeGBOYAwCIBGGSBwIxMqAHgVg&scclient=gws-wiz-video#fpstate=ive&vld=cid:7b9a9b51,vid:b005iHf8Z3g,st:0

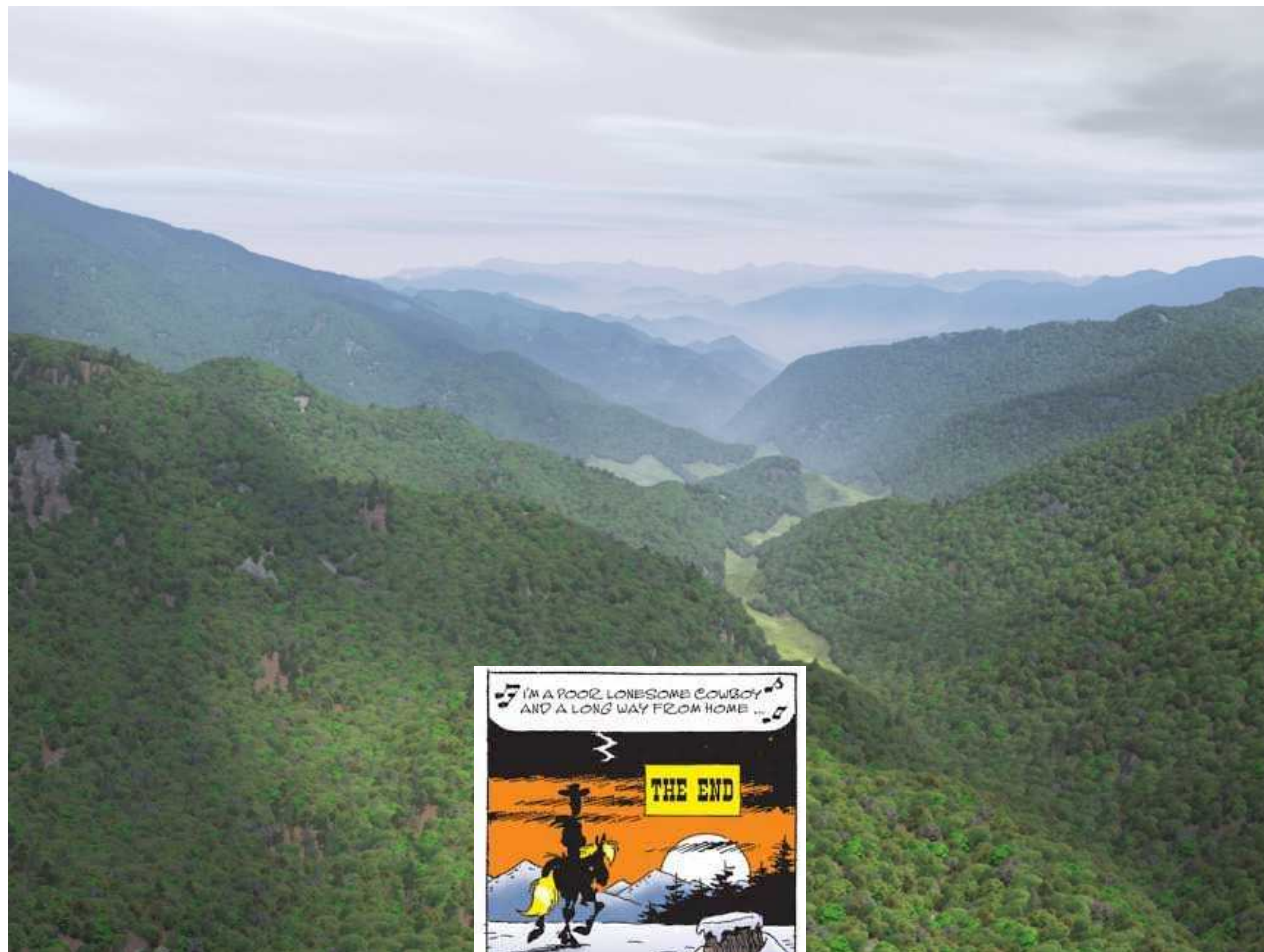
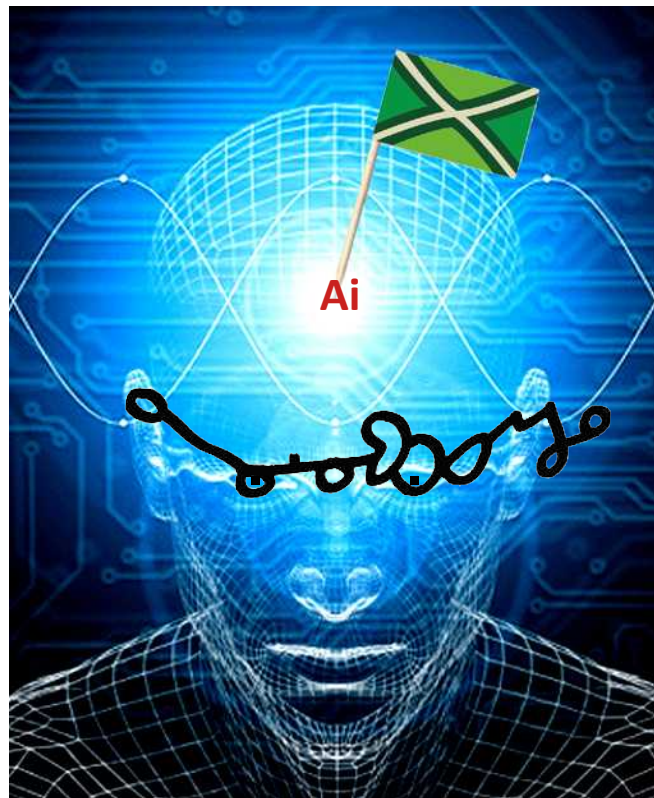
[Filmpje 2]

https://www.youtube.com/watch?v=tN_eNQFcv5E

https://www.youtube.com/watch?v=tN_eNQFcv5E

planRadix.nl

Hartelijk dank voor jullie belangstelling!